

ÅREN 1879—1897

II

Även om minnena äro aldrig så kära, torde det icke vara allom förunnat att ur deras gömslen kunna plocka fram säkra historiska fakta, när dessa ligga ett halft sekel tillbaka i tiden. Alla, som hittills av intresse försökt sig på den saken, äro emellertid eniga om, att Lawntennis-spelet började låta tala om sig här i Sverige redan på 1880-talets början. Enligt Stockholms Allmänna Lawn-tennisklubbs årsbok av år 1929 skulle tennisspelet »något så när allmänt» förekommit hos oss omkring början av 1880-talet. Enligt Svenska Lawntennisförbundets årsbok av år 1931 betecknas vår dåvarande kronprins' resa till England åren 1878—79 som svenska tennissportens upphov.

Men även en del privatpersoner hade vid denna tid under utländska resor hunnit bli »tennis-bitna», och litet varstans i Sverige bildades små sammanslutningar, vilka gjorde till sin uppgift att omplantera denna härliga idrott på svensk botten. En bland de många svenskar, som då besökte England, »den svenska idrottens fader» V. G. Balck, utgav från trycket de första på svenska avfattade spelreglerna år 1884. Dessa spelregler ha under årens lopp omarbetats, huvudsakligen på initiativ från England, till vad de nu äro: kända, erkända och följda, lika över hela världen.

Nog av — till och från en mängd olika platser inom svenska landamären spred sig intresset för det entusiasmerande spelet.

I Göteborg kom man, tack vare affärsförbindelserna med England, tidigt till ett anammande och omplanterande av denna idrott på svensk botten. Ett bland de främsta ortsnamnen från västkusten, som redan på ett mycket tidigt stadium varit förknippat med Lawn-tennis, är badorten Särö, som under spelets första skeden jämte Stockholm kan betecknas som ett huvudcentrum. Tidigt på 80-talet — man påstår redan 1879 — kom spelet i gång på Särö. Det lär ha introducerats av arkitekt Westerberg, som enligt uppgift gjort bekantskap med det samma i England.

Den första spelplanen på Särö var länge förlagd till den s. k. Prytzska ängen i närheten av Särö gamla ångbåtsbrygga. Bland spelare från den tiden namngivas fröken Alice Lyon, senare fru kabinettskammarherre Keiller, bröderna Gustaf och Edvard Leffler, arkitekt Oswald Westerberg samt herrar Georg Lampe och Harald Thoresen. Senare tillkommo bl. a. hovstallmästaren James-Fredrik Dickson och konsul Urban Körner. Även konung Oscar II och överhovjägmästaren Ankarcrona m. fl. brukade då vid sina besök å Särö — liksom i Marstrand — deltaga i spelet.

Den första protokollförda tävlingen i Särö hölls något av åren 1886—87. Tävlingarna bestodo till en början endast av singelspel för herrar, men utsträcktes så småningom till dubbelspel för

herrar, singelspel för damer och mixed-spel. Kabinettskammarherre och Fru Keiller torde ha varit de, som framför alla andra inlagt stora förtjänster till spelets i Särö fromma. Allt sedan den tiden har Särö spelat en synnerligen framstående roll i svensk Lawn-tennis' historia. Årligen hava där under sommaren avhållits tävlingar, till en början rent svenska, men så småningom av allt mera internationell prägel och klass, och det torde ej vara för mycket sagt, att Särö redan tidigt tävlade med Stockholm om äran att arrangera större tävlingar. Att Särö och Göteborg och så småningom hela västkusten profiterade av varandras erfarenheter och framgångar är tydligt. "

Samtidigt med spelets genombrott på västkusten fick man emellertid höra talas om dess landvinningar på andra ställen i Sverige och då framför allt i Stockholm och trakten däromkring. Man vet med säkerhet, att nuvarande förste hovstallmästare E. Sager och hans broder, envoyén Sager, år 1879 låtit anlägga en fullt reglementsenlig tennisplan på Ryfors bruksegendom i Västergötland. Spelmaterielen var på den tiden ganska mycket annorlunda mot nu och skulle naturligtvis ingalunda fylla nuvarande anspråk. Bollarna voro överklädda — ej som nu helvita — utan med tyg av minst 2 olika färger, t. ex. blått och vitt eller rött och vitt. Vid soligt väder gjorde det rent av ont i ögonen att följa en sådan boll med blicken under de «lyror», den beskrev fram och tillbaka över nätet. Slagträt eller racketen hade ej som nu själva slagytans mittellinje i skaftets förlängning utan densamma bildade en trubbig vinkel mot skaftet. Stolparna voro avsevärt högre än nu och uppsattes medelst stag liknande våra vanliga tältstag. Stolparna på Ryfors voro utsmyckade med var sin lilla vackra flagga. På A. W. Frestadius' egendom Tollare i Skurusundet i Stockholms skärgård iordningsställdes en tennisplan enligt uppgift redan i slutet av 1870-talet. Där spelade bland andra generalskan von Matérn, f. Frestadius och hennes broder, kapten Artur Frestadius, justitierådinnan Lilienberg, f. Starck m. fl. Planen lär ha bestått av naturlig gräsvall.

År 1883 lät fröken Emy Liljewalch — senare professorskan Edgren — anlägga en tennisplan vid Konsul Liljewalchs vackra villa å Djurgården, som säkerligen fyllde rätt höga krav. Bland andra, som även torde ha spelat där, nämnas herrarna Gustaf och Marcus Wallenberg.

De båda engelskfödda bröderna Alrutz anlade en tennisplan å Tegelön i Stockholms skärgård, och syskonen Forssling m. fl. spelade tennis, först å Rensätra och senare å Kummelnäs gård å Vermdö i slutet av 80- och början av 90-talet.

Och så äntligen till rikets huvudstad, där man under tiden ingalunda hade legat på latsidan.

Författaren, som redan då tillhörde K. Gymn. Centralinstitutets lärarkår, fick en dag år 1889 meddelande genom dåvarande kaptenen V. Balck, att H. K. H. Kronprinsen hört talas om mig, och att han önskade spela med mig. Jag har i mycket gott minne, huru detta vårt första sammanträffande med racket i hand gestaltade sig.

Årstiden tillät ej utespel. Alltså spelades i en av salarna på institutet. Den s. k. mindre salen fick tjänstgöra som skådeplats. Linjerna uppdrogos av mig med krita, ett nät uppspändes mellan långsidornas ribbstolar, och spelplanen var färdig. — I min enfald undrade jag till en början,

I damsingeln segrade fru Adlerstråhle utan större svårighet.

Svensk mästare å innebanor blev, tredje året å rad, Setterwall, som i slutstriden besegrade Qvarnström, som i sin tur besegrat Boström.

1902 års nationella singelmästerskap å utomhusbanor på Särö vanns välförtjänt av Boström, som avfärdade Setterwall med 6—8, 10—8 och 8—6 och Qvarnström med 6—3, 7—5, 8—10, 5—7, 6—4.

Särötävlingarna bli stortävlingar.

Även i 1903 års Stockholmstävlingar, vilka som vanligt ordnades av Kronprinsens lawn-tennisklubb, deltog Ritchie, Flavelle, R. B. Hough, E. B. Morrison och J. Powell.

Ritchie utgick även nu som överlägsen segrare i singelspelet om den Löwenadlerska skölden. Herrdubbeln vanns av Ritchie—Hough över kronprins Gustaf—Qvarnström med Morrison—Powell och Boström—Nordenson på 3:dje platserna.

Svensk mästare inomhus 1903 blev Qvarnström efter seger över Nordenson. Setterwall var det året förhindrad deltaga i dessa tävlingar.

Wollmar Boström skildrade tävlingarna utförligt i Ny tidn. f. idrott och slutar med följande alltjämt aktuella ord. Han skrev bl. a. följande:

»Vi svenskar ha icke från början tagit i med tennis på allvar som en verklig sport utan mer som ett nöjes- och sällskapsspel, icke lagt ned tillräckligt arbete på att tillägna oss goda, säkra och väl anlagda slag samt en riktig racketföring. Bland svenska spelare finnas icke två, som spela på samma sätt, under det att utländska förstaklass-spelare — däribland man dock kan särskilja två olika huvudgrupper, volley- och baseline-spelare — ganska mycket påminna om varandra. Vill man därför komma till någon högre punkt på rangskalan, måste man först lära sig goda slag, arbeta sig till en god stil, sedan lära sig att använda dessa slag så väl som möjligt genom placering. Vidare övas singelspelet alldeles för litet i Sverige; det visade sig också, att vi voro mindre underlägsna i fyrhands- än i tvåhandsspelet. Önskemålet att spela mer singel mot goda motståndare är emellertid ej lätt att realisera så som de svenska klubbarna nu äro organiserade.»

1903 års tennistävlingar i Särö blevo ovanligt lyckade och hade samlat ett flertal goda utländska spelare. Den internationella singelklassen vanns av Flavelle över Qvarnström med Boström och von Wessely som 3:dje-pris-vinnare. Herrdubbeln vanns av Qvarnström—Boström över H. G. Dering—von Wessely. Fröken M. Werner segrar över fröken Sigrid Mark, och det nationella singelmästerskapet å utebana vanns av Qvarnström över Boström.

I Uppsala segrar Carl Kempe, ett namn som vi sedan ofta skola finna på de främsta platserna i svenska tennisprotokoll.

Utomlands var detta års märkligaste tilldragelse H. L. Doherty's seger över den amerikanske tennismästaren W. A. Larned i en hård 5-sets-match. Denna duell gav eko även i Europa,

Kan kanske inflettas i sin egen berättelse. Resten av artikeln kan väl utgå.

och Doherty konstaterade, att det i Amerika redan då fanns flera goda spelare i första ledet än i England. Karakteristiskt för amerikanerna är, att de städse söka förbättra sitt spelsätt genom nya experiment. De diskutera fördelar och olägenheter av olika system och nya metoder, vilka de ej äro sena att försöka. I England finnas nog spelare med förutsättningar att kunna göra sig bemärkta, men de gå år ut och år in i samma fåra.

Vad författaren till dessa reflexioner velat säga är, att om man vill lära något av en turnering, måste man studera varje skicklig spelares sätt att sköta sig och sin racket för att sedan tillämpa och förbättra detta på sig själv. Det är således spelarnas strategi, som bör studeras i stället för domarnas räkning.

Europamästerskapet i Stockholm 1904.

Propagandan för Kronprinsens lawntennisklubbs vartävlingar hade ej varit förgäves. Mycket tack vare kronprins Gustafs vackra föredöme och goda förbindelser i internationella tennis-kretsar fick Kronprinsens lawntennisklubb det hedrande uppdraget att anordna 1904 års Europamästerskap i herrsingel å innebanor, det sjätte i ordningen. De förutgående hade ägt rum 1899 i Hamburg med H. S. Mahony som segrare, 1900 i Ostende med M. J. G. Ritchie, 1901 i Paris med Max Decugis, 1902 i London med H. L. Doherty och 1903 i Scheveningen med Ritchie åter som segrare.

Om finalen i singelspelet om Europamästerskapet skrev Boström i Ny tid f. idrott följande:

»Tävlingarna om Europamästerskapet blev som väntat en uppgörelse mellan Decugis och Ritchie, vilken senare kort förut genom sin jämna strid med H. L. Doherty på Queen's clubs innebanor i London visat sig vara i utomordentligt god form. Striden blev emellertid ej vad man väntat, i det Ritchie för dagen var den klart bättre. Då Decugis' offensiva taktik i början ej ville lyckas, blev han osäker och överlämnade initiativet till Ritchie, som denna dag på ett lyckligt sätt kombinerade baseline- och volleyspel.»

Setterwalls match mot Decugis, som ändade med fransmannens seger (7—5, 4—6, 6—3) liksom Setterwalls seger öyer Hough (6—4, 8—6) voro svenska glädjeämnen, och de nyss anförda siffrorna visa att skillnaden mellan den bäste svensken och de bästa utlänningarna ej var så avskräckande stor som det mången gång sett ut.

Den vackraste matchen i denna minnesvärda turnering var finalen i herrdubbeln mellan fransmännen Decugis—Germot och engelsmännen Ritchie—Hough. I synnerhet briljerade den lille Germot med ett glänsande spel, mot vilket den engelska taktiken kom helt till korta. Man fick här en första förnimmelse av vad gallisk esprit och intuition kan uträtta på tennis-sportens område. Så som de båda fransmännen spelade denna dag, hade en herrdubbel ännu aldrig spelats i vårt land, och jag tycker mig ännu förnimma ett genljud av det jubel, med vilket fransmännens seger hälsades. Resultatet blev 6—3, 6—4, 6—4.

De viktigaste resultaten vid dessa tävlingar voro i övrigt följande. I Europamästerskapet slog Ritchie Decugis med 7—5, 6—2, 6—4. Flavelle och Germot belade de båda 3:djeplatserna.

SVENSK TENNIS FRÅN GÖTEBORGS HORISONT

*Ger kanske inte så mycket utöver
det övriga materialet.*

//

Det var en gång en mycket lokalpatriotisk riksdagsman, som under en debatt yttrade, att enda skillnaden mellan Stockholm och Göteborg egentligen var den, att Stockholm i motsats till Göteborg hade kungliga slottet och riksdagshuset. Även om jag själv är en ganska utpräglad lokalpatriot, vill jag medgiva, att Stockholm visserligen har åtskilliga andra företräden. Men i den gamla fejden mellan Stockholms och Göteborgs idrott ha vi tennisspelande göteborgare nog fått erfara, att slottet ligger i Stockholm. Tänk, om konungen i stället haft sin bostad i Göteborg, då skulle stockholmarnas mästerskapstecken varit lätt räknade och deras montrar med vandringspris mycket oansenliga! Men vi få trösta oss med, att vi inte helt gått miste om den fruktbara tennisplaypropaganda, som konungens olika vistelseorter inom landet fört med sig.

Att konung Gustaf valt Särö till sin käraste tillflyktsort under sommaren, detta faktum har varit av den allra största betydelse för vår egen stads tennissport, därom äro alla göteborgare ense. Vad Kungliga klubben i Stockholm betytt för övriga huvudstadsklubbar, det har Säröklubben varit för Göteborgs lawntennisklubb. Våra första bästa tennisspelare lärde så gott som alla sin tävlingstennis just på Särö. Jag kan nämna Tor Carlander, Ivar Lignell, Bertil Lindström, Hakon Leffler, Alice Keiller, Eina Ekman, Sigrid Edström m. fl., namn, som också hört till våra förnämsta vid tävlingar i Göteborg. Tennisklubbens båda första ordförande, James Keiller och Bertil Wijk, voro bägge framskjutna medlemmar av Säröklubben.

När Göteborgs tennissports historia en gång skall skrivas, komma nog också tennistävlingarna på Särö att intaga en framstående plats. Dit samlades ju eliten av både in- och utländska spelare. Inte minst blev Säröklubbens lyckade turneringar en sporre för tennisspelare på andra västkustbadorter att ordna tävlingar i anslutning till Säröveckan. Så uppstodo så småningom livaktiga tennisklubbar med stort anlagda sommartävlingar på Styrö, i Lysekil, Båstad m. fl. platser. Som mer än 20-årig ordförande i Göteborgsklubben är jag i tillfälle att vittna om, vilken stimulerande inverkan just Säröspelet haft på tennissporten i Göteborg.

Om vi sålunda i Göteborg måste erkänna, att vi fått våra första impulser från det kungliga Särö, så vilja vi dock ej sticka under stol med, att vi även på egen hand lyckats få fart på tennissporten i vår goda stad. Sålunda hade vi i Göteborg under lång tid en årligen återkommande internationell turnering — en tävlingsform som i vårt land numera är mycket sällsynt i fråga

om inomhusspel. I många år lockade här vår första stora tennistrofé — Carl Wijks silverkanna — en mängd framstående in- och utländska spelare. — Men detta blev ingalunda det göteborgska tennisfolkets enda kontakt med utländska utövare av sporten. En god impuls till ytterligare internationellt tennisutbyte gav det av tennisklubbens dåvarande vice ordförande, Ivar Selander, år 1917 instiftade vandringspriset mellan göteborgsklubben och Köbenhavns Boldklub. Icke nog med att detta pris gav anledning till ett flerårigt och i mer än ett avseende givande samarbete mellan de båda klubbarna, som sedan fortgått så gott som oavbrutet i 20 år. Det stimulerade även intresset för tennisutbyte med andra länder och städer, och under de närmast följande åren avtalades om lagtävlingar, med Stockholm om den av Rolf Kürzel skänkta Gustaf Adolfskannan, med Oslo om det av Conrad Langgaard uppsatta vandringspriset, med Bremen om Hansa-pokalen, donerad av Edgar Dessauer samt med Malmö om ett av fru Alice Keiller skänkt vandringspris. Sedan det Selanderska vandringspriset för alltid vunnits av K. B., trädde nya donatorer till, och de senaste ha varit K. Seidenfaden, Köpenhamn, och Karl-Gerhard, Saltsjöbaden. På initiativ av undertecknad och framlidne bryggare Vang Jacobsen i Köpenhamn, dåvarande ordförande i danska lawntennisförbundet, tillkom även den göteborgsköpenhamnska old boyssammanslutningen »Sexan», som alltjämt äger bestånd, och som i sin mån bidragit till att vidmakthålla våra alltid populära förbindelser med Danmark. De mest verksamma äro numera göteborgsklubbens nuvarande ordförande Nils Philipson och dispaschör Kay Skovgaard-Petersen, Köpenhamn.

År 1913 lyckades göteborgsklubben försäkra sig om den framstående tyske tennistränaren Willy Hannemanns tjänster. Denne, som återkom både året därpå och sedan ännu en gång i samband med ett engagemang i Stockholm, var otvivelaktigt den bäste av våra många utländska tennisinstruktörer. De göteborgska tennisspelarna under Hannemanns ledning ökade avsevärt sin spelstyrka och bättrade sin spelstil.

Alltsedan den s. k. Allsvenska tennisserien startade, har göteborgsklubben varit en av deltagarna, och att dess representanter skött sig bra i konkurrensen framgår därav, att Göteborgs lawntennisklubb vid flera tillfällen blivit serievinnare.

1923 blev ett stort år för göteborgstennisen. Som ett led i Sveriges Idrottsspel arrangerades nämligen internationella tävlingar i tennis både inom- och utomhus. Anslutningen till dessa var, särskilt med hänsyn till tidsläget, utomordentligt god, och båda evenemangen voro bland de största tennisarrangemang, som förekommit här i landet. Som förtjänstfull ledare av dessa tävlingar fungerade Ivar Selander. Det var också denne, som under åren 1924—27 stod som utgivare för tidskriften Nordisk Lawntennis, vilken under ett par år även var Svenska Lawntennisförbundets officiella organ. Bland raden av nitiska medhjälpare jag haft under min långa ordförandetid vill jag här utom Ivar Selander särskilt nämna Hilmer Zachrisson, som i långa tider hört till de verkligt solida stöttepinnarna inom Göteborgstennisen, samt de kända old boysspelarna Martin Sandorf, Jacob Kinde, Ernst Samuelsson och Albin Zetterberg.

Under årens lopp ha givetvis en rad mer eller mindre framstående spelare fostrats i Göteborgs lawntennisklubb i tennishallarna på Ullevi och — särskilt för de yngre — på banorna i Mässhallen. Bland de mest bekanta av dessa må här nämnas Hakon Leffler, Charles Wennergren, Fredrik Berndtsson, Ivar Selander, C. E. von Braun, Nils Åhlund, Allan och Elof Thorén, Rolf Stokkebye, Sölve Sundin och på senare tid spelare som Sven Nyström, Morgan Hultman, Per Aurell och Villhelm Björk samt de lovande ungdomarne Sven och Stig Zetterberg och Sture Tingström. Damerna ha framgångsrikt representerats av bl. a. Elsa Magnusson, Eina Ekman, Irma Börjesson, Alva Björk och Ingrid Svan.

Till sist må det kanske anses vara på sin plats att också bringa i erinran några minnen och intryck från de tillfällen, jag haft glädjen få spela med »Mr. G.» Det var bl. a. under utställnings-sommaren 1923, då så många miljoner regnade bort för oss göteborgare. Våra tennishallar på Ullevi besöktes då upprepade gånger av »Mr. G.» Av dåvarande landshövding von Sydow fick jag ofta uppdraget att ordna medspelare åt kungen. En dag, det var dagen efter luftfartsutställningens öppnande, deltog även dåvarande engelske flygministern Sir Samuel Hoare. Kungen spelade med Allan Thorén och själv var jag partner till Sir Samuel, som befanns vara en utmärkt skicklig spelare — f. n. är han för resten ordförande i engelska lawntennisförbundet. Engelsmannen hade oturen att placera en hård drive i ansiktet på kungen, som stod vid nätet. Det hela såg ganska allvarligt ut. Sir Samuel rusade bestört fram till kungen och framförde sitt livliga beklagande av det skedda. Kungen, som genom bollträffen tappat sina glasögon, satte lugnt på sig dessa och yttrade följande för engelsmannen högst kalmerande ord: »I only looked at the ladies». En hel del damer från Särö sutto nämligen som åskådare på läktaren. Efteråt kunde engelsmannen icke nog prisa kungens lugn och behärskning, värdig en verklig sportsman. — En gång spelade jag i Båstad med fru Alice Keiller som partner. »Mr. G's» partner var Lily von Essen. Fru Keiller och jag lyckades taga ett set av tre. Efter spelet intogos förfriskningar, och fru Keiller yttrade därvid en passant till konungen: »Märkte Ers Majestät, hur tyst det var bland publiken, när vi togo vårt set?» Kungen replikerade omedelbart: »Publiken blev naturligtvis så flat!»

Då Axel Wallenberg av sjukdom var hindrad att såsom ordförande framföra Svenska Lawn-tennisförbundets lyckönskningar på kungens 70-årsdag, uppdrogs åt undertecknad såsom vice ordförande att uppvakta konungen. Vid uppvaktningen tillsporde kungen mig, om jag skulle komma till Särötävlingen på sommaren. Jag svarade jakande. Visserligen hade jag redan köpt biljett till U. S. A., där jag skulle tillbringa sommaren. Men jag ansåg det föga lämpligt att upptaga konungens särskilt den dagen mycket dyrbara tid — ett 70-tal deputationer skulle mottagas — med att närmare utreda mina sommarplaner, och ansåg därför lämpligast att komma ifrån det hela med en liten nödlögn i hopp om att Hans Majestät ej skulle lägga sådana småsaker på minnet. Hur förvånad blev jag därför inte, när jag efter hemkomsten från min Amerikaresa av en Särövän hörde, att kungen frågat, varför jag ej deltog i Särötävlingen. Då det svarades, att jag var i Amerika, invände konungen: »Det var märkvärdigt. Han sade, när han var på min

födelsedag, att han skulle komma till Särö. Inte kunde jag tänka mig att landets 70-årige konung skulle lägga sådana bagateller på minnet.

Då jag nu fått tillfälle att nedskriva dessa rader om svensk tennissport från Göteborgs horisont, må det väl även tillåtas mig att å alla västsvenska tennisspelares vägnar bringa Hans Majestät Konungen det varmaste tack för att det förunnats vår landsända att få förmånen av konungens årliga besök. Västkustens Pärla såsom kungligt tenniscentrum har spritt sin återglans över hela tennissporten vid Västerhavet. Den vita sportens dyrkare från dessa bygder ha därför särskild anledning att deltaga i hyllningen den 16 juni 1938.

Gösta Rahm